

Наставно-уметничко-научном већу
 Факултета музичке уметности у Београду
 Сенату Универзитета уметности у Београду

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

Мр ВИОЛЕТЕ ПАНЧЕТОВИЋ-РАДАКОВИЋ

„Однос музике и текста у одабраним циклусима соло песама Дејана

Деспића: *Дубровачки канционијер, Булићи и Увеоци*“

УВОДНО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Мр ВИОЛЕТА ПАНЧЕТОВИЋ - РАДАКОВИЋ пријавила је тему докторског уметничког бр. 02/14/19&16 од 17. новембра 2016. године под називом: „ОДНОС МУЗИКЕ И ТЕКСТА У ОДАБРАНИМ ЦИКЛУСИМА СОЛО ПЕСАМА ДЕЈАНА ДЕСПИЋА: *ДУБРОВАЧКИ КАНЦИОНИЈЕР, БУЛИЋИ И УВЕОЦИ*“

На предлог Катедре за соло певање бр. 01/3205/16 од 23. новембра 2016. године Веће Факултета на седници одржаној 7. децембра 2016. године донело је одлуку бр. 01-3325/16 од 9. децембра 2016. године о именовању Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта, у саставу:

мр РАДМИЛА БАКОЧЕВИЋ, професор емеритус,
 мр НИКОЛА КИТАНОВСКИ, редовни професор,
 мр АНЕТА ИЛИЋ, редовни професор.

Наставно-уметничко-научно веће Факултета на седници одржаној 8. фебруара 2017. године **утврдило је предлог одлуке бр. 01-293/17 од 9. фебруара 2017. године о усвајању** Извештаја бр. 01-242/17 од 3. фебруара 2017. године Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта мр **ВИОЛЕТЕ ПАНЧЕТОВИЋ – РАДАКОВИЋ** под називом: „ОДНОС МУЗИКЕ И ТЕКСТА У ОДАБРАНИМ ЦИКЛУСИМА СОЛО ПЕСАМА ДЕЈАНА ДЕСПИЋА: *ДУБРОВАЧКИ КАНЦИОНИЈЕР, БУЛИЋИ И УВЕОЦИ*“.

Сенат Универзитета уметности на седници од 23. фебруара 2017. године донео је одлуку бр. 7/102 од 28. фебруара 2017. године (наш број 01-513/17 од 1. марта 2017. године) о одобравању рада на изради докторског уметничког пројекта и именовању мр **Радмиле Бакочевеић**, професора емеритуса за ментора и др **Марије Масникоса**, ванр. проф. за коментора.

На основу обавештења ментора бр. 01-1785/18 од 6. септембра 2018. године и предлога Катедре за соло певање бр. 01-11785-2/18 од 6. септембра 2018. године, Наставно-уметничко-научно веће Факултета на седници одржаној 10. септембра 2018.

године донело је одлуку о именовању Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта мр **ВИОЛЕТЕ ПАНЧЕТОВИЋ РАДАКОВИЋ** под називом: „ОДНОС МУЗИКЕ И ТЕКСТА У ОДАБРАНИМ ЦИКЛУСИМА СОЛО ПЕСАМА ДЕЈАНА ДЕСПИЋА: *ДУБРОВАЧКИ КАНЦОНИЈЕР, БУЛИЋИ И УВЕОЦИ*“, у саставу:

1. мр РАДМИЛА БАКОЧЕВИЋ, професор емеритус, ментор,
2. др МАРИЈА МАСНИКОСА, ванредни професор, коментор,
3. мр НИКОЛА КИТАНОВСКИ, редовни професор, председник Комисије,
4. мр АНЕТА ИЛИЋ, редовни професор,
5. мр ВИШЊА ПАВЛОВИЋ – ДРАКУЛИЋ, редовни професор.

Чланови Комисије присуствовали су јавној концертној презентацији докторског уметничког пројекта мр **Виолете Панчетовић-Радаковић** која је одржана 1. новембра 2018. године у Галерији САНУ, а претходно су се упознали са писаним делом докторског уметничког пројекта кандидаткиње.

На основу сазнања која је стекла анализом концертног извођења и писаног рада, Комисија подноси Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду следећи

ИЗВЕШТАЈ

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Мр Виолета Панчетовић Радаковић завршила је Средњу музичку школу „др Војислав Вучковић” у Нишу на одсеку за клавира и теоретском одсеку. Дипломирала је и магистрирала соло певање на Факултету музичке уметности у Београду, Универзитету уметности у Београду у класи професора мр Радмиле Бакочевић. Усавршавала се у Италији код маистра Карла Бергонџија (*Accademia Verdiana, Busseto*), маистра Рикарда Серенелија (*Accademia di Canto Domenico Alaleona, Monterubbiano*) и Леонарда де Лисија (Италија, Словенија). Са успехом је завршила Оперски студио у Народном позоришту у Београду, којим је руководио маестро Јован Шајновић. Уметничко деловање мр Виолете Панчетовић Радаковић обухвата широк дијапазон солистичких реализација. Програм извођених реситала инспирисан је делима од најстаријих мајстора соло песме, барока, романтичара, импресиониста, оперских арија и улога, као и музиком 20. века. Током своје извођачке каријере, оставарила је многобројне наступе у значајним концертним дворанама (*САНУ, Коларац, Свечана*

сала Скупштине града Београда, дворана *Сава Центра* Београд, *Велика сцена* Народног позоришта Београд, *СНП Нови Сад*, Сала *ВЈ Станислав Бинички* Београд, дворана *Нишког симфонијског оркестра*, *Академија науке* Скопље), као и на бројним фестивалима у земљи и иностранству (*НИМУС* Ниш, *ЛЕМЕК* Београд, *ОКТОХ* Крагујевац, *Мокрањчеви дани* Неготин, *БУНТ* Београд, *Чрнушки фестивал* Љубљана, Словенија, *Скопско лето* Скопље, Македонија,...). Као солиста, мр Виолета Панчетовић Радаковић је наступала са *Београдском филхармонијом*, Оркестром опере *Народног позоришта* у Београду, Оркестром опере *Српског народног позоришта* у Новом Саду, Уметничким ансамблом Министарства одбране *Станислав Бинички*, *Филхармонијом младих*, *Нишким симфонијским оркестром*, *Мандолинским оркестром* града Скопља. Остварила је значајну сарадњу са бројним диригентима: Рикардо Серенели, Јован Шајновић, Ангел Шурев, Бојан Суђић, Ђорђе Павловић, Александар Спасић, Зорица Митев, Шериф Дамацић, Рамадан Шукри. Ипак, основу концертне делатности мр Виолете Панчетовић Радаковић чине реситали извођени у сарадњи са пијанистима Владимиром Глигорићем, Аном Аћимовић, Миливојем Вељићем, Драганом Буњац, Петаром Марковић, Јеленом Ђајић, Зорком Миливојевић и другима. Захваљујући сталном и континуираном раду, као и критеријумима којима се руководи, њени домети су достигли ниво уметничког остварења који наилази на признања код стручњака и публике. Члан је жирија на Међународним такмичењима (*Никола Цвејић*, *Лазар Јовановић*, *Радмила Бакочевић*, *Мика Топаловић* и др), председник удружења *Никола и Марица Цвејић* (Рума) и предавач *Летње оперске школе* (Дивчибаре) у организацији удружења *МОТО* (Београд). Остварила је трајне и изузетно значајне снимке за потребе РТС-а. Поред концертне делатности мр Виолета Панчетовић Радаковић бави се и педагошким радом. На Факултету музичке уметности Универзитета уметности у Београду, Катедри за соло певање је ванредни професор соло певања и методике наставе соло певања у оквиру које организује трибине и сусретања. Њени студенти су добитници бројних награда и признања на националним, међународним и интернационалним такмичењима, од којих значајно издвајати интернационална такмичења *Сицилија* (Алсато) и *Елена Николај* (Бугарска), као и међународна такмичења *Петар Коњовић*, *Никола Цвејић*, *Лазар Јовановић*, *Бруна Шпилер* и *Радмила Бакочевић*. Мр Виолета Панчетовић Радаковић је добитница вишеструких признања за изузетна остварења на пољу уметничке педагогије.

АНАЛИЗА И ОЦЕНА ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА – ЈАВНЕ УМЕТНИЧКЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ И ПИСАНОГ РАДА

Докторски уметнички пројекат мр Виолете Панчетовић-Радаковић обухватио је извођење три циклуса соло-песама академика Дејана Деспића. У питању су: циклус *Дубровачки канцонијер* (на одабране стихове дубровачких песника петраркиста – Шишка Менчетића, Марина Држића и Савка Бобаљевића) који садржи пет песама, и циклуси *Ђулићи* (седам песама) и *Увеоци* (шест песама) на одабране стихове Јована Јовановића Змаја, корифеја српског романтичарског песништва.

У свом писаном раду кандидаткиња је разматрала интерпретативни потенцијал ових соло-песама, полазећи од анализе поезије која је Деспићу послужила као инспирација за компоновање ових стилски, поетички и драматуршки сасвим различитих циклуса песама.

У овој суштинској разлици између одабраних циклуса песама истог композитора, за кандидаткињу се указао изазив да концертно изведе баш ова дела, да оживи „ренесансни“ и „романтичарски“ сензибилитет Дејана Деспића и богатом гласовном изражајношћу прикаже широк поетички дијапазон Деспићеве вокалне лирике.

У интерпретативном смислу овако одабран програм пружио је кандидаткињи прилику да покаже све аспекте свог извођачког умећа: највише техничке стандарде, јасну дикцију, снагу, регистарску и динамичку гипкост гласа и, пре свега, изразиту сугестивност интерпретације. Сваки од изведених циклуса, кандидаткиња је претворила у својеврсну драму, свака песма је била извајана из једног потеза, али је сваки циклус у целини био заоденут једном доминантном емционалном овојницом. Тако је постигнут велики контраст у основној атмосфери циклуса, у оквиру којих су треперила различита осећања и занимљиви, готово драмски акценти. Оваква концепција извођења била је у пуној сагласности са увидима и закључцима изнесеним у писаном раду.

Јавна уметничка презентација докторског уметничког пројекта одржана је 1. новембра 2018. године у Галерији САНУ у 18 часова. Изванредни клавири сарадник Виолете Панчетовић-Радаковић био је пијаниста Владимир Глигорић. Присуство композитора Дејана Деспића у публици, дало је посебну димензију овом концерту. Изведене су следеће композиције:

1. **Дејан Деспић** – *Дубровачки канцонијер*, циклус песама на стихове старих дубровачких песника за глас и чембало (клавир), оп. 96

Верност – Савко Бобаљевић
Блаженства – Шишко Менчетић
Јади – Савко Бобаљевић
Чежња – Шишко Менчетић
Цвет младости – Марин Држић

2. **Дејан Деспић** – *Булићи*, циклус песама на стихове Јована Јовановића Змаја за глас и клавир, оп.118, бр.1

Песмо моја
Љубим ли те
Не бој се
Анђели
Миловање
Снови
Дај ми руку

3. **Дејан Деспић** – *Увеоци*, циклус песама на стихове Јована Јовановића Змаја за глас и клавир, оп.118, бр.2

Виле
Мртво небо
Ћутња
Оркан
Месечина
Пепео

Уметничко утемељење својих интерпретација одабраних циклуса Деспићевих соло-песама, кандидаткиња, мр Виолета Панчетовић Радаковић објаснила је у писаном раду свог докторског уметничког пројекта који је написан на 56 страница текста.

Писани део докторског уметничког пројекта кандидаткиње Виолете Панчетовић-Радаковић носи наслов „**Однос музике и текста у одабраним циклусима соло песама Дејана Деспића: Дубровачки канцонијер, Булићи и Увеоци**“, и, састоји се од укупно пет поглавља: прво поглавље је Увод (2-3), друго носи наслов „Однос Дејана Деспића према поетском тексту“(4-7); треће поглавље „Деспић Дејан – Дубровачки канцонијер за глас и чембало (клавир), оп. 96 (8-21) садржи два потпоглавља: „Стихови дубровачких песника у циклусу песама *Дубровачки канцонијер*“ и „Однос музике и текста у одабраном циклусу соло песама Дејана Деспића – *Дубровачки канцонијер*“. Четврто, најобимније поглавље, носи наслов „Деспић Дејан – *Булићи и Увеоци*

циклуси песама на стихове Јована Јовановића Змаја, оп.118“ (22-51), и, садржи три потпоглавља: „Стихови Јована Јовановића Змаја у Деспићевим циклусима песама *Булићи* и *Увеоци*“, „Однос музике и текста у одабраном циклусу соло песама Дејана Деспића – *Булићи* оп.118, бр.1“, и „Однос музике и текста у одабраном циклусу соло песама Дејана Деспића – *Увеоци* оп.118, бр.2“. Последње, пето поглавље је Закључак (52-54), за којим следе Литература (55-56) и Биографија кандидаткиње (57).

У **Уводу** кандидаткиња дефинише фокус свог докторског уметничког пројекта представљајући читаоцу предмет, компаративни метод и циљеве свога рада. У жижи њеног разматрања је **однос између поетског и музичког текста у циклусима соло-песмама *Дубровачки канцонијер*** (на одабрану поезију дубровачких ренесансних песника), *Булићи* и *Увеоци* (на одабране, романтичарске, песме Јована Јовановића Змаја) Дејана Деспића, као аналитички и интерпретативни темељ за њихову ваљану извођачку, вокално-инструменталну, интерпретацију.

Разумевајући значајну поетичку и стилистичку разлику између ових Деспићевих циклуса соло-песама, кандидаткиња с правом наглашава да се природа њихове поетичке и стилистичке разлике једино може сагледати „разумевањем односа текста и музике“ који је основа за аналитичко тумачење ових композиција, као и за њихову извођачку интерпретацију, и, у крајњој инстанци, за слушалачки доживљај и разумевање ових композиција.

У **другом поглављу** – „Однос Дејана Деспића према поетском тексту“, кандидаткиња испрва језгровито сажима стваралачку биографију композитора, његов огроман допринос у области савремене српске вокалне лирике, да би у другом, опсежнијем делу овог поглавља највећу пажњу посветила односу композитора Деспића, с једне стране према дубровачкој петраркистичкој (ренесансној) поезији, а са друге стране према поезији српског књижевног романтизма, и посебно поезији Јована Јовановића Змаја.

Кандидаткиња нам јасно предочава да је Деспић при избору песама за циклус *Дубровачки канцонијер* поштовао петраркистички модел садржајно повезаног низа независних песама, и такође, да у складу са петраркистичким идеалом звучности поезије, композитор обликује вокалну деоницу песама пратећи говорне флексије поетског текста.

Са друге стране, кандидаткиња истиче да је Деспићево тумачење Змајевих романтичарских стихова субјективно, те је у циклусима на Змајеве стихове „Деспићев однос према прозодији поетског текста у другом плану у односу на његово приказивање значењске и емоционалне димензије Змајевог поетског текста.“ (6)

На темељу овог компаративно сачињеног поглавља, у којем су синтетизовани увиди у историју ренесансне дубровачке поезије и српске романтичарске поезије, и, са друге стране, Деспићев „музички“ однос према изабраним групама песама, кандидаткиња разрађује треће и четврто поглавље свога рада.

Треће поглавље - „Деспић Дејан – *Дубровачки канцонијер* за глас и чембало (клавир), оп. 96“ у свом уводу позиционира песнике чије је стихове Деспић одабрао у оквиру три периода историје ренесансе дубровачке књижевности (Шишко Менчетић – први период; Марин Држић – други период; и Савко Бобаљевић – трећи период) – истичући да су сви они као свој узор, у мањој или већој мери, имали Петраркин Канцонијер, и његову специфичку „драматургију“ – наративну димензију. Кандидаткиња истиче да је Деспић компонујући овај циклус соло-песама, такође поштовао петраркистичку „драматургију“, бирајући песме у којима се смењују: „љубав на први поглед, описи лепоте љубави, изграђени на идеалу који је установио Петрарка; описи патње, обично изграђени на клишеима и патетичним фразама; слика узвраћене љубави, те, најзад, резигнација до које долази «услед изостајања очекиваног испуњења љубављу» (9)

У два потпоглавља трећег поглавља, кандидаткиња излаже анализу стихова свих појединачних песама које улазе у састав циклуса *Дубровачки канцонијер*, и односа музике и текста у њима, посебно истичући усклађеност музичке и песничке форме песама, значењске акценте у песмама и у деоници вокалног парта, као и хармонску потку песама, која је у овом циклусу суптилна «пратиља» мелодијских флексија певане речи.

У четвртом поглављу писаног рада, кандидаткиња разматра Деспићеве циклусе соло-песама на стихове Јована Јовановића Змаја: два циклуса *Булићи* и *Увеоци* оп.118 бр.1 и бр.2 – из 1995.), која су „посвећена творцу српског романтичарског лида – Јосифу Маринковићу“. Песме које је композитор изабрао означене су у Змајевим *Булићима* римским бројевима, Деспић је у свом првом циклусу, под називом *Булићи* насловио: 1. *Песмо моја*; 2. *Љубим ли те*; 3. *Не бој се*; 4. *Анђели*; 5. *Миловање*; 6. *Снови* и 7. *Дај ми руку*. За други циклус соло-песама под називом *Увеоци*, оп.118, бр. 2, насталом исте године, Деспић је одабрао шест песама: 1. *Виле*, 2. *Мртво небо*, 3. *Ћутња*, 4. *Оркан*, 5. *Месечина* и 6. *Пенео*.

Значајно ослоњена на музиколошке анализе и тумачење Деспићеве вокалне лирике из пера музиколога др Ане Стефановић, кандидаткиња је у својим специфичним анализама односа музике и речи у разматраним песмама снажно и убедљиво

подцртавала значај појединих музичких и музичко-текстуалних анализа за извођаче: како за вокалног солисту тако и за пијанисту који је ко-креатор експресивне слике сваке од песама.

У два потпоглавља овог, четвртог, поглавља, кандидаткиња се минуциозно и изузетно прецизно бавила „музиком и речју“ сваке појединачне песме, стално сагледавајући њихове међусобне музичке односе и укупну музичко-текстуалну драматургију њиховог низа. Кандидаткиња се посебно фокусирала на хармонски језик песама, истичући честу битоналност на између клавирске и вокалне деонице, елементе модалности, честу и суптилну смену несвакидашњих лествичних система у оквиру којих се деоница клавира и вокална деоница крећу, што је све резултирало кандидаткињиним закључком да хармонска решења, динамика и вокална артикулација у садејству, прецизно осликавају значењску раван песама, као и све суптилне промене расположења у свакој од песама.

Посебну пажњу, кандидаткиња је посветила односу између вокалне деонице и деонице клавира – њиховом експресивном дијалогу који је разнолик, од тоналног и емоционалног унисона до тоналног и експресивног разилажења. Посебно је, у том смислу, инспиративна кандидаткињина анализа песме „Оркан“ која представља кулминацију циклуса *Увеоци* – у којој Виолета Панчетовић-Радаковић уочава растућу напетост у нараивном току песме, њену тамну боју и експлицитне драмске елементе. И збиља, у самом концертном извођењу овог циклуса песама јасно се чуо овај кандидаткињин став – њена вокална експресију у дијалогу са клавирском деоницом попримила је сасвим драмске, оперске обресе у којима је слушалац могао да препозна Коњовићеве опере као Деспићев музичко-драмски узор.

И, најзад, из целог кандидаткињиног аналитичког излагања „пробија“ њена уметничка зрелост, и суптилност њене музичко-извођачке анализе уз јасно присутну свест о високој уметничкој вредности Деспићевих циклуса соло-песама о којима је писала и које је са великим успехом извела на концертној презентацији.

У Закључку, кандидаткиња сумира своја претходна запажања, сажима их на суштину. Сумира претходно речено и упоређује „меланхоличну ведрину“ *Дубровачког канцонијера*, и Деспићев „музички“ односом према дубровачкој ренесансној поезији, са субјективним и дубоко личним односом композитора према романтичарској поезији Јована Јовановића Змаја у циклусима „Ђулићи” и „Увеоци” које сагледава као сложену музичку и садржајну поетску целину.

Кандидаткиња наглашава да Деспићеви циклуси соло-песама који су били у фокусу њеног разматрања од солисте „ахтевају виртуозну способност извођења најразличитијих врста тонске артикулације“, суптилно фразирање и акцентуацију.

И најзад, на самом завршетку свог текста, кандидаткиња из угла уметника – извођача, исказује суштину целог свог аналитичког и интерпретативног „захвата“:

„Докторско уметнички пројекат аналитичког разматрања и извођења наведених циклуса соло песама Дејана Деспића потврдио је да се при сваком новом извођењу пред певача, али и пијанисту постављају нови технички и интерпретативни захтеви који у садејству са емотивном и музичком зрелошћу извођача, њиховом међусобном комуникацијом и уметничким усаглашавањем, пружају најразличитије могућности којима ће се садржај уметничког дела аутентично и изражајно пренети на слушаоце.“

Оцена остварених резултата и критички осврт референата

Својим сугестивним и успешним концертним наступом, као и писаним радом, мр Виолета Панчетовић-Радаковић је дала потврду високог интерпретативног домета, комплетне и особене уметничке личности, снажне индивидуалности и посвећености тумачењу врло захтевних и инспиративних остварења српске музичке баштине – у овом случају циклуса соло-песама академика Дејана Деспића: *Дубровачки канцонијер*, *Булићи* и *Увеоци*.

У свом писаном раду кандидаткиња је употребила аналитичку и компаративну методу научно-уметничког истраживања и пажљивим анализирањем извођачких захтева композиција које су биле у фокусу њеног рада, дошла до релевантних закључака о поетичким и извођачким интерпретативним потенцијалима Деспићевих циклуса соло-песама *Дубровачки канцонијер*, *Булићи* и *Увеоци*. Од посебног је значаја то што је кандидаткиња у свом тексту аргументовано истакла поетичку и стилистичку разлику између ових циклуса, која нужно условљава и различите експресивне «доминанте» приликом њиховог сценског извођења.

Уверени смо да ће специфичан допринос њеног писаног рада бити од значаја за свако будуће извођење и истраживање интерпретативних потенцијала разматраних Деспићевих циклуса-соло песама.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Тематика којом се у свом докторском уметничком пројекту бавила мр Виолета Панчетовић-Радаковић посвећена је истраживањима у области интерпретације

савремене српске музике и зато да је важан допринос њеној промоцији и изучавању.

Њен докторски уметнички пројекат „**Однос музике и текста у одабраним циклусима соло песама Дејана Деспића: Дубровачки канционијер, Булићи и Увеоци**“ је резултат обухватног истраживања, на основу којег је кандидаткиња остварила значајан извођачки подухват и, са друге стране, садржајан и вредан теоријско-уметнички рад.

На основу изнесених запажања, Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта мр Виолете Панчетовић-Радаковић констатује да јавна уметничка презентација овог докторског уметничког пројекта, као и писани део докторског уметничког пројекта представљају важан допринос уметничкој области вокалног извођаштва и у целини одговарају нивоу и захтевима докторских уметничких студија на ФМУ Универзитета уметности у Београду. Стога Комисија предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факулета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду да овај Извештај прихвати и покрене процедуру за јавну одбрану докторског уметничког пројекта мр Виолете Панчетовић-Радаковић.

КОМИСИЈА:

мр РАДМИЛА БАКОЧЕВИЋ, професор емеритус, ментор,

др МАРИЈА МАСНИКОСА, ванредни професор, коментор

мр НИКОЛА КИТАНОВСКИ, редовни професор,
председник Комисије,

мр АНЕТА ИЛИЋ, редовни професор,

мр ВИШЊА ПАВЛОВИЋ – ДРАКУЛИЋ, редовни
професор